

نوشته :
« جابر عناصری »

«فرمان شاه طهماسب»
«به والی دارالارشاد اردبیل و مردم آن شهر»



بر روی دیوار جلونمای اصلی بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی در دارالارشاد
اردبیل، کتیبه‌ای نصب شده است که شاید کمتر مورد توجه بازدیدکنندگان و
زائران آرامگاه خاندان صفوی قرار گیرد .



کنبد شیخ صفی الدین اردبیلی معروف به کنبد الله الله

مطالب این کتیبه بر روی سنگی چهار گوش نقر شده است. این کتیبه فرمان شاه طهماسب اول سلطان متعصب صفوی به والی دارالارشاد اردبیل و مردم آن شهر است.

این فرمان در شهر ذی حجه الحرام سنه ۹۳۲ هجری توسط شخصی بنام «حسن» بر آن سنگ نقر شده است.

اصولا اردبیل برای خاندان صفوی شهر مقدسی بود که هرگز آنها نتوانستند از آن دیار دل برکنند. قزلباش اردبیل همواره حامی مرشد بزرگ خود بود. مردم اردبیل نیز سخت به اولاد واحفاد شیخ صفی دل بسته بودند. می گویند مستمندان اردبیل روزی سه بار از طرف سلاطین صفوی در بقعه شیخ صفی اطعام میشدند، ومسئولان امر هنگام تقسیم غذا فقرا را به بانگ طبل خبردار میساختند. علاوه بر این هر سال پادشاهان این دودمان هدایای نفیسی به آستانه شیخ امین الدین جبرائیل (۱) واقع در دهکده کلخوران علیا در ۳ کیلومتری شمال اردبیل - (این دهکده به کلخوران شیخ معروف است.) و بقعه شیخ صفی تقدیم می داشتند و هر گاه فرصتی می یافتند برای زیارت قبور اجداد خود و ادای احترام نسبت به شهیدان چالدران، به اردبیل می آمدند و در ضمن به شکایات مردم شهر نیز رسیدگی می کردند تا مادام والی اردبیل بر احدی از مردم آن شهر پر خاش گری و ستیزه جوئی کند.

اردبیل در زمان صفویه لقب دارالارشاد «ودارالامان» یافت.

زیرا مدتها بردر آرامگاه شیخ صفی و بقعه شیخ امین الدین جبرائیل، زنجیرهای بزرگی از چوب و راست آویخته بودند که هر محکومی که دستش باین زنجیرها میرسید و داخل یکی از این بقاع میشد از هر گونه گزند و آسیبی در امان میماند و هیچکس حتی شخص شاه نیز نمی توانست بجان وی قصدی داشته باشد.

هنوز هم در اویش اردبیل شبها در آستانه بقعه شیخ صفی بیتوته می کنند و به ذکر می پردازند و طمأنینه خاطر می یابند و دل خود را بادل پیر طریقت مربوط میسازند تا از عقید به مطلق روند و کل مطلق را در جزء مقید به بینند و شمائل پیر خود را بخاطر می آورند تا در نتیجه حشر با او در عالم معنی، نفعات الهی به قلبشان وزیدن گیرد و به کمالات ربانی واصل آیند و همانا پیر طریقت این در اویش شیخ صفی الدین بن جبرائیل است.

شاه طهماسب اول نیز برای حفظ و حراست شهر از ظلم حکمرانان و از سوی دیگر برای حفاظت شهر از انجام امور ممنوعه ، فرمانی به والی اردبیل و خطاب به مردم آن دارالارشاد صادر کرده و دستور داده است که جمیع مجاوران و زائران و ساکنان از تکالیف غیر مشروع مصون باشند .
 در این فرمان احداث شرانجان و بنگ خانه و معجون خانه و بوره خانه و بیت اللطف را ممنوع ساخته و مستوفیان آن دیار را فرمان داده است که خراجات مردم اردبیل را از دفاتر اخراج نمایند .
 در این فرمان ریش تراشیدن ، طنهورزیدن و نردباختن از محرمات شمرده



نصوبی از فرمان شاه طهماسب به والی دارالارشاد اردبیل و مردم آن شهر
 این فرمان بر روی سنگی چهار گوش نقر شده است .

شده و خلاف کننده از مردودین درگاه الهی و بارگاه شاهی محسوب و در سلك اولئك عليهم لعنة الله والملائكة والناس اجمعين قرار گرفته است و در پایان فرمان نهایت افاضت سلطان صفوی به ساکنان اردبیل ابلاغ گردیده است :

در زیر عین مندرجات آن کتیبه از نظر خوانندگان میگذرد :

« بعد حمد الله وحسن توفیقه چون بمیامن توفیقات صدر نشین اولیاء الله معروفه و برکات تأییدات صاحب تمکین اصفیاء الله المعین بانوار مهر آثار غره غرای هدایت شعارولایت دثار نواب اعلی عالی حضرت سلطان السلاطین بالارث والاستحقاق ظل الله فی الافاق السلطان ابن السلطان ابوالمظفر السلطان شاه طهماسب الصفوی الحسنی بهادر خان خلد الله تعالی ملکه وسلطانہ و ابد اکرامه و احسانه لامع و هویداست و حظایر فیض مآثر علیه صفیه صفویه تالی مشاهد مقدسه و عتبات سدره مرتبه است همچنانکه در آن روضات منوره عمال از جرئت اظهار بدعت ممنوع شده حکم گشته است که جمیع مجاوران و زایران و ساکنان از تکالیف غیر مشروعه مصون بوده امر خیر اثر فرمان قضا قدر شرف صدور یافت که در دارالارشاد اردبیل ولایت همان قاعده حسنه رامنظور داشته... شبانی محترفه و همیه بازار و گوسفند بازار و برنج بازار و پیشکش تمغاوات و محترفه ولایات و رسم الاحتمساب طلبی از ساکنان و غیر آنجا نمایند تا بمصدقه و من دخله کان آما مشاهده عالمیان و منظور جهانیان گردد و بعد از شرف توبه نصوح و فتح ابواب نصرت و فتوح بنا بر کمال توجه خاطر انور بترویج شرع مطهر و غایت اهتمام امر بمعروف و نهی از منکر فرمان قضا جریان عزا صادر یافت که در دارالارشاد مذکور و ولایت بدستوریکه در عساکر منصوره ممالک محروسه شراپخانه و بنجخانه و معجون خانه و بوره خانه و بیت اللطف و قمارخانه و قوالی کبوتر بازی منع شد و مستوفیان کرام مال و خراجات آنها را از دفاتر اخراج نموده من بعد اطلاق نمایند و احدی بامر از امور غیر شرعیه مثل ریش تراشیدن و طنپور زدن و نرد باختن و بدعت تمزیت... و داشتن و خدمات امر دان در حمامات و ارتکاب امور غیر مشروعه اشتغال ننمایند و پیرامون نگردند ضمن دخله بدله بعد ماسمعه فائمه علی الذین یبدلونه و خلاف کننده از مردودین درگاه الهی و بارگاه شاهی خواهد بود و در سلك اولئك عليهم لعنة الله والملائكة والناس اجمعين منسلك خواهد گشت و از مرحمت نسبت به سکنه آنجا باهتمام و افاضت و افادت شاهی خلیفه... امیر معین الشریعة والدين امیر الاوحدی بظهور پیوست بتاریخ

شهرذی حجة الحرام سنه ۹۳۲ کتبه حسن» (۱)

- (۱) - برخی از لغات که نیازمند توضیح است در زیر شرح داده میشود .
- شلبانی : شل = (بالفتح و تشدید لام) سبک دوختن جامه را گویند .
(فرهنگ آندراج) .
- محترمه = (به ضم اول و فتح ثالث و کسر را و فتح فا) پیشه‌وران و صنعتگران ،
- محترقه = (به ضم اول و فتح ثالث و کسر را) هم پیشه و صاحب پیشه را گویند . (به فتح را) جای کسب کردن . (فرهنگ آندراج)
- تمنا = داغیکه بران اسب یا دیگر مواشی کنند . گویا آن هم مهری است . و باجی را گویند که بر درهای بلاد و معا برتجار از تهاز گیرند که مهری از چوب ضبط باج بر اجناس زنند و در ملحقات مهری که بر روی انبار غله و امثال آن زنند . (فرهنگ آندراج)
- قوالی : قوال = مرد زبان آور و بسیار سخن و در عرف مطرب و سرود گوی را گویند . (فرهنگ آندراج)